

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ "ВАСИЛ ЛЕВСКИ" - гр. ХАСКОВО

Утвърдил:.....

Милена Михайлова

Директор

Съгласувал:

ЗДУД

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ**

9.КЛАС

ХОРАРИУМ ЧАСОВЕ:

Брой учебни седмици – 36

Брой часове – 1,5 часа седмично

Общо: 54 часа годишно

ЗА УЧЕБНАТА 2023/2024 ГОДИНА

Изготвил: Диана Видева

I. Характеристика на образователния процес в задължителноизбираемата подготовка – концептуално представяне и основни цели

Обучението по ЗИП в 9. клас е концептуално насочено към усвояване на социокултурни и езикови компетентности, необходими на учениците от прогимназиалния етап за изграждане на умения за самостоятелно общуване с художествения текст, за изграждане на собствено мнение и убедителното му аргументиране, за мотивиране на индивидуалния читателски избор чрез посочване на специфични художествено-естетически критерии, за създаване на смислени устни и писмени текстове с цел информиране и с цел убеждаване. Обучението има за основна цел да обобщи и систематизира знанията за възловите хуманитарни проблеми и тяхното поставяне в античната и средновековната култура, за сблъсък между различни човешки общности с универсалните ценности. Обучението трябва да води до запознаването с жанровите форми на епоса, античната лирика, античната драма, както и със специфичните средновековни жанрови форми на западноевропейската и на българската литература. Учениците усвояват принципи за класификация на литературните герои, усвояват функциите на различните персонажни роли, запознават се с особеностите на художествения език – стихова организация, тропи и фигури и тяхното въздействие. В контекста на учебната програма за второ равнище учениците усвояват художествената поезика на античната литература и я съпоставят със средновековната поезика.

Учениците трябва да развият уменията си за интерпретиране на художествената творба, като се разширяват знанията за различни тълкувателни школи и мирогледи. Това води и до развиване на умения за извличане на информация от литературнокритически текстове, до усвояване на умения за аргументиране на собствено мнение, за цитиране, позоваване на чуждо мнение и т.н.

В допълнение към обучението по ЗИП ще се представят на учениците и други представителни автори и художествени текстове, чрез които да се постигне задълбочена и сериозна представа за литературно-историческите процеси в античната и в българската средновековна литература.

Работата ще бъде насочена и към усъвършенстване на знанията за нормите на езика с оглед предстоящото явяване на ДЗИ по БЕЛ в края на гимназиалното обучение.

В програмата са спазени принципите за системност и последователност в обучението, принципите за проблемност и синкретизъм в заложеното учебно съдържание.

1. Български език

Учениците трябва да надградят знанията и уменията от часовете по задължителна подготовка, като усвоят умения за интерпретиране на проблем, умения за различаване на различни авторски позиции в чужди текстове и съобразяването му с

комуникативното намерение. Учениците трябва да работят върху уменията за превод на термини от български на чуждия език, който изучават, и обратно, като им се даде възможност да наблюдават семантиката и работят с речници.

Деветокласниците трябва да развият умения за устно изказване с цел информиране, умения за реферирание и извличане и систематизиране на информация от различни информационни източници, като водят записки, правят конспекти, доклади, картотеки и др.

2. Литература

Учениците усвояват знания за различните нравствени норми на Античността и Средновековието, имат възможност да коментират сблъсъка между колективното благо и законите на родовата общност в „Едип цар“. Усвояват знания за библейските сюжети и средновековната представа за грях и изкупление, за вина и прошка, възприемат принципите на изображение на средновековния свят в старобългарските културни паметници. Учениците придобиват знания за жанровите особености на изучаваните произведения и усъвършенстват уменията за анализ и интерпретация на творбата, изказват и убедително аргументират становища по литературни и хуманитарни проблеми.

Конкретните задачи на обучението по ЗИП се свеждат до:

1. Учениците да усвоят умения за възприемане и събиране на информация.
2. Правилно да се употребяват термини в информативни текстове с оглед на тяхната семантика; да се придобият умения за работа с тематични двуезични речници.
3. Умения за превод на научен текст.
4. Да се усвоят жанровете на устното изказване с цел информиране и убеждаване.
5. Да се изградят умения за реферирание.
6. Да се усвои връзката между космоса, общността и индивида; да се опознаят различните нравствени норми и трансцендентния характер на универсалната хуманитарна ценност.
7. Да се усвоят различните стратегии в изграждането на творбата през античността (техне), да се опознаят особеностите на старобългарската жанрова система, особеностите на художествения език и стиховата организация на античните и старобългарските текстове.
8. Да се изградят у учениците навици за изразяване на собствена интерпретаторска позиция и за тълкуване на литературнокритически текстове.

В часовете по ЗИП на учениците ще се даде възможност:

- Да опознаят и овладеят начините за представяне на факти и тяхното интерпретиране в различни източници (свои и чужди текстове) и да различават йерархичното им подреждане с оглед постигането на различни комуникативни цели.
- Да съпоставят оригинален и преводен текст, като откриват и коригират грешки, дължащи се на интерференция.

- Да откриват прилики и разлики между граматиката на българския език и граматиката на изучавания чужд език; съпоставят терминологичния апарат.
- Да овладеят различни реторични стратегии на общуване с оглед на типовете комуникативни ситуации.
- Да събират, анализират и съпоставят научна информация от различни източници.
- Да коментират при анализ на литературна творба възлови хуманитарни проблеми, възникнали при сблъсъка между различни човешки общности.
- Да анализират художествената творба от гледна точка на различни интерпретаторски подходи.
- Да използват литературнокритически текстове, като заемат своя позиция спрямо изразените в тях идеи; да конспектират правилно с оглед на целите, заради които събират информация.

II. Учебно съдържание

1. **Учебното съдържание** е съобразено с Учебна програма по литература за 9. клас – второ равнище и Учебна програма по български език за 9. клас – второ равнище, публикувани на сайта на МОН и утвърдени със заповед на Министъра на образованието и науката.
  - Песенен фолклор и трудово-обретен цикъл
  - Омир – „Одисея”
  - Софокъл– „Едип цар”
  - Старогръцките трагичи – Есхил, Софокъл, Еврипид и мотивът за Орест и Електра
  - Стар завет – сюжетът за Йосиф
  - Нов завет – Евангелие от Йоан
  - Артуров цикъл
  - Основни паметници за Кирил и Методий
  - Йоан Екзарх – „Шестоднев”
  - Евтимий Търновски и приносът на Търновската книжовна школа
  - Григорий Цамблак – „Похвално слово за Евтимий”

- Българска средновековна повест и средновековен роман - „Александрията”
- Езикови норми на съвременния български книжовен език
- Конспект, реферат, записки
- Употреба на термини в информационни текстове
- Семантика на термини
- Литературната критика като информационен източник
- Принципи за организиране на извлечена информация – доклад, изказване с цел информиране
- Есе и интерпретативно съчинение, аргументативни стратегии

2. Разпределение

<i>№ на седмича</i>	<i>Тема на урока</i>	<i>Вид на урока</i>	<i>Основни цели и очаквани резултати</i>	<i>Забележки</i>
1.	Начален преговор. Езикови норми и езикови грешки	Преговор	Да се затвърдят уменията за прилагане на езиковите норми и редактиране	
2.	Песенен фолклор и свързаността му с трудово-обредния цикъл на общността	Преговор и разширение	Да усвоят жанровите особености на песенния фолклор	
3.	Интерпретиране на една и съща тема с оглед на различни комуникативни намерения в една и съща комуникативна среда. Различаване на различни авторови позиции в чужди текстове по една и съща тема	Урок за нови знания	Да се ориентират в речевата ситуация, да съпоставят факти, мнения, да откриват тема и да интерпретират комуникативни намерения комуникативна среда	
4.	Дискусия на тема: <i>Какво знаем за</i>		Да се развият умения за	

	Троя? (рецепции в художествени творби, филми, исторически документи)	Практикум	участие в дискусия чрез различни аргументативни стратегии при публично изказване	
5.	Употребата на термини в информационни текстове от една тематична област в български и в английски език	Практикум	Да се работи с информационни текстове и да се усвоят термини от международната лексика	
6.	„Одисея” - митологичен и социокултурен контекст	Урок за нови знания	Да осмислят различните общности като различие в нравствените норми	
7.	„Одисея” - тема, сюжет, композиция	Урок за нови знания	Да се ориентират в съдържанието и композицията, да осмислят времето и пространството в худ. творба, да коментират възлови нравствени конфликти	
8.	Първа и шеста песен. Пробуждането на Телемах. Началото на завръщането	Урок за нови знания	Да осмислят изображения хуманитарен сблъсък, да овладеят понятията експозиция типизация идеализация	
9.	Кулминация на сюжетния ход на „Одисея”. Разпознаването-характерен тип ситуация в античната литература	Урок за нови знания	Да осъзнаят, че нарушаването на родовите и космическите закони води до катастрофа	

10.	Семантиката на термини за едни и същи понятия в български и в английски език-урок за практическа работа	Практикум	Усвояване на семантиката на терминологичния апарат, обогатяване на речника	
11.	Езикови норми на съвременния български език	Практикум	Упражняване на уменията за прилагане на нормите	
12.	Правописни и пунктуационни норми на българския език и прилагането им при превод на научен текст от английски	Практикум	Развиване на умения за превод и за употреба на различни синтактични конструкции, прилагане на езикови норми	
13.	Интерпретативно съчинение върху „Одисея” на Омир	Практикум	Осмисляне на композиционните части на интерпретативното съчинение, формулиране на теза, подбор на аргументи	
14.	Старогръцка поезия. Реферат върху автор по избор	Комбиниран	Развиване на умения за рефериране, запознаване с декламативната и песенната лирика	
15.	Тест върху изучените автори и произведения до момента от старогръцката литература	Практикум	Систематизиране на знанията, проверка и оценка	
16.	Образът на Едип и вината на трагическия герой. Подготовка за писане на интерпретативно	Комбиниран	Учениците трябва да упражнят различни начини за	

	съчинение – <i>Човекът и съдбата</i>		интерпретиране на проблем от художествена творба	
17.	Писане на интерпретативно съчинение – <i>Човекът и съдбата</i>	Практикум	Развиване на умения за аргументиране	
18.	Жанрове на устното изказване с цел информиране	Нови знания	Запознаване с жанровете на устното изказване	
19.	Тримата трагичи (Есхил, Софокъл и Еврипид) и мотивът за Орест и Електра	Комбиниран	Систематизиране на знанията за старогръцките трагичи, развиване на умения за представяне на информация	
20.	Умения за систематизиране на информацията, извлечена от различни източници по една тема	Практикум	Учениците трябва да получат възможност за работа с различни информационни източници	
21.	Стар завет. Животът на Йосиф и неговите братя.	Нови знания	Да получат представа за Стария завет, за християнските норми, основани върху принципите на любовта и доброто	
22.	Нов завет. Евангелие от Йоан (продължение от първо равнище)	Нови знания	Запознаване със синоптичните евангелия, осмисляне на новозаветните постулати	

23.	Урок за практическа работа. Създаване на есе на тема: <i>Кой е пазителят на словото днес?</i>	Практикум	Развиване на умения за писане на есе	
24.	Рицарски роман. Артуров цикъл	Нови знания	Учениците да се запознаят с основни паметници на западноевропейската литература, с основни жанрово – тематични особености и проблематика	
25.	Литературната критика като информационен източник	Нови знания	Развиване на умения за писане на план – конспект на литературнокритически текст	
26.	Старобългарските ръкописни книги и техните създатели. Средновековна литературна символика	Нови знания	Учениците да добият представа за развитието на българската литература като част от европейския литературен процес – връзка с библейски символи, алегории, антитези	
27.	Основни паметници за Кирил и Методий	Нови знания	Да се запознаят с Кирило-Методиевата традиция, с жанровете пространно житие и похвално слово	

28.	Приносът на Търновската книжовна школа за развитието и обогатяването на средновековната българска литература	Нови знания	Да осъзнаят духовното величие на българския просветителски дух във времето на разцвета на Търновското царство, да се запознаят със стила „плетение словес”	
29.	Мярата за човешкото в „Шестоднев” – писане на интерпретативно съчинение	Практикум със статут на класна работа	Умения за формулиране на теза и подбор на аргументи, проверка на езиковата култура	
30.	Мярата за човешкото в „Шестоднев” – писане на интерпретативно съчинение	Практикум със статут на класна работа	Развиване на умения за писане на интерпретативно съчинение	
31.	Григорий Цамблак. „Похвално слово за Евтимий”. Жанр. Композиция	Нови знания	Да се оттренират умения за разпознаване на апология и реторически стратегии в полемичен одаичен стил	
32.	„Александрията”. Образът на Александър	Нови знания	Да се осмисли жанровата специфика на средновековната българска повест и роман и спецификата в изграждането на персонажната система	
33.	Годишен преговор. Старогръцката литература в европейския контекст	Преговор	Систематизиране на знанията	

34.	Публично изказване на тема: <i>Най-интересните старогръцки сюжети и съвременните им интерпретации</i>	Преговор	Усъвършенстване на уменията за изказване с цел информиране	
35.	Годишен преговор. Старобългарската литература в контекста на европейските културни достижения	Преговор	Обобщаване на знанията за българската средновековна книжнина от първо и второ равнище	
36.	Насоки за работа през следващата учебна година, препоръчителна литература			

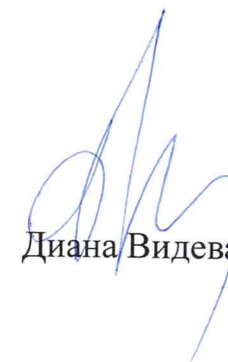
III. Очаквани резултати на ниво учебна програма

1. Учениците да опознаят и овладеят начините за представяне на факти и тяхното интерпретиране в различни източници (свои и чужди текстове) и да различават йерархичното им подреждане с оглед постигането на различни комуникативни цели.
2. Съпоставят оригинален и преводен текст, като откриват и коригират грешки, дължащи се на интерференция.
3. Открояват прилики и разлики между граматиката на българския език и граматиката на изучавания чужд език; съпоставят терминологичния апарат.
4. Владеет различни реторични стратегии на общуване с оглед на типовете комуникативни ситуации.
5. Събират, анализират и съпоставят научна информация от различни източници.
6. Коментират при анализ на литературна творба възлови хуманитарни проблеми, възникнали при сблъсък между различни човешки общности; разбират, че сблъсъкът между нравствените норми може да има трагични последици.
7. Познават характеристиките на изучените литературни жанрове, разграничават трагически от комедиен герой, познават основни метрически схеми на древната литература и особеностите на художествения език.
8. Анализират художествената творба от гледна точка на различни интерпретаторски подходи.
9. Използват литературнокритически текстове, като заемат своя позиция спрямо изразените в тях идеи; умеят да конспектират правилно с оглед на целите, заради които събират информация.

IV. Специфични форми и методи за оценяване на постиженията на учениците

- Устно изпитване – представяне на изказване с цел информиране: научно съобщение, реферат, доклад
- Писмено изпитване – умения за създаване на конспект, картотека, интерпретативно съчинение, есе
- Тестово изпитване
- Участие в интерактивните занимания и практикуми

Изготвил:

Диана Видева